

Motion till riksdagen

1988/89: Ub563

av Hans Dau m. fl. (m, fp, c)

Högre musikutbildning i Umeå

När riksdagen våren 1988 avslag på vår motion 1987/88:Ub716 angående högre musikutbildning i Umeå motiverade utbildningsutskottet sitt avslagsförslag med att frågan inte var tillräckligt beredd.

Vid universitetet i Umeå har, sedan två år, en arbetsgrupp berett frågan om högre musikutbildning vid universitetet.

Arbetsgruppen består av personer med hög kompetens i såväl administration och utbildning som musik, varför vi anser att detta inte längre är något skäl för avslag på motionen.

Arbetsgruppens arbete har finansierats av medel från såväl universitetet som ideella stiftelser i Norrland.

Om utbildningen kommer till stånd har några av dessa stiftelser redan nu förklarat sig beredda att stötta delar av undervisningen och utrustningen ekonomiskt för att åstadkomma större bredd och utbud än vad som kan vara tänkbart genom statens insats.

Vi upprepar vår motion från 1988, då argumenten för en högre musikutbildning i Umeå fortfarande är lika starka.

Universitetet i Umeå som regionalpolitisk satsning

Universitetet i Umeå har otvivelaktigt varit en av de mest lyckade regionalpolitiska satsningarna i Sverige. Även om universitetet fortfarande inte kan betraktas som färdigbyggt, har forskningen och utbildningen på många områden tillvunnit sig respekt i det internationella vetenskapssamhället. Det har även betytt mycket för regionens försörjning med kvalificerad arbetskraft att en läroanstalt på högsta nivå finns där.

Att universitetet inte är färdigbyggt visar sig i två avseenden. Dels är flertalet institutioner små även i svenskt perspektiv och har svårt att nå upp till den kritiska massa som garanterar långsiktig framgång i verksamheten, dels finns det fortfarande stora luckor i den för ett universitet normala ämnesstrukturen.

Att förstärka institutionerna överlag eller att komplettera strukturen på humaniorasidan med exempelvis alla traditionella historiska och lingvistiska specialiteter är en dyr väg att gå. Enklare är att rikta in sig på några få punkter av strategisk betydelse för hela miljöns funktion.

Kulturmiljöns betydelse för universitetet och regionen

Den konstnärliga verksamheten har en sådan strategisk funktion för hela universitetet när det gäller att skapa en allmän kulturmiljö. Till skillnad från de mera etablerade universiteten i eller nära storstäder har den kulturella kringmiljön saknats vid universitetets tillkomst i Umeå och har bl. a. lett till rekryteringsproblem för högre tjänster. I regel föredrar en eftersökt och högt kvalificerad arbetstagare Uppsala eller Lund framför Umeå, inte så mycket på grund av kylan eller avstånden i norr, som på grund av den som fattig ansedda kulturmiljön kring universitetet.

Till en början var föreställningen berättigad. Under senare år har mycket gjorts från kommunen, landstinget och universitetet självt för att förbättra situationen på kulturområdet, men åtskilligt återstår att göra.

Konstnärlig utbildning vid universitetet

Universitetet har genom den nystartade konsthögskolan och den planerade designutbildningen lagt grunden till en konstnärlig fakultet, som kan anses vara ännu mer strategisk i skapandet av en kulturmiljö än humaniora i mera inskränkt mening. Som nästa led planeras en högre musikutbildning vid universitetet.

Umeå stad har också blivit en musikstad av rang genom tillkomsten av Norrlandsoperan, den därmed sammanhängande utbyggnaden av regionmusiken och de återkommande festivalerna.

Allt detta är viktigt för universitetets funktion. Det är alltför lätt att bortse från den nära släktskapen mellan vetenskap och konst och från miljöns strategiska betydelse för all skapande verksamhet.

Kulturkonsumtionens betydelse

Det måste också betonas att kulturområdet är den del av universitetens verksamhet som kommer det omgivande samhället närmast, då kulturkonsumtionen tillfredsställer ett viktigt mänskligt behov och kan njutas av många samtidigt.

Även om kulturmiljöer av det slag som Umeå börjar utveckla sig till tyvärr inte kan etableras i mindre enheter än så, bör man vara medveten om vikten för ett betydande omland av att ett sådant kulturcentrum finns i Norrland. De moderna kommunikationerna gör detta omland mycket större än man är van att tänka sig.

Kulturen och regionalpolitiken

Senare studier över de faktorer som styr den regionala utvecklingen pekar på tillgänglighet till kultur och service som regionalpolitiskt minst lika viktig som det direkta skapandet av arbetstillfällen i stödområdena.

Det sagda innebär att Umeå universitets strävanden att etablera en konstnärlig fakultet genom tillkomsten av även en högre musikutbildning har mycket stor regionalpolitisk betydelse.

Situationen i Norrland

På uppdrag av universitetets rektorsämbete arbetar sedan något år en interfakultär kommitté med planer på en sådan högre musikutbildning.

I dag finns i hela Norrland en musikskola enbart i Piteå. Utöver musikpedagogisk utbildning har den endast en linje för kyrkomusik. Därstädes finns planer på att ytterligare utveckla den kyrkomusikaliska utbildningen och dessa planer är värda allt stöd, men någon högre utbildning på diplomnivå är i övrigt inte påtänkt.

Samtidigt råder det stor musikerbrist i Norrland. Av 4 500 professionella musiker fanns 1980 bara 300 i de fyra nordligaste länen. Detta är en mycket stor kulturpolitisk obalans mellan regionerna.

Det är alltså uppenbart att den kvalificerade musikutbildningen i Norrland måste stärkas. Erfarenheterna från exempelvis läkarutbildningen visar att i regionen lokaliserad utbildning är enda sättet att häva bristen på kvalificerad arbetskraft.

Förutsättningarna i Umeå

Genom de kammarmusikfestivaler, med de däri ingående högt kvalificerade sommarakademierna, som i sju år anordnats i Umeå och den i grannkommunen Nordmaling nystartade men återkommande barockmusikfestivalen, har ett kontaktnät skapats med framstående solister och pedagoger som har sin normala verksamhet förlagd till i huvudsak utländska akademier och konservatorier. Tanken i planerna för högre musikutbildning i Umeå har varit att utnyttja detta kontaktnät och de moderna kommunikationerna till att på deltidsbasis knyta huvudlärare av den digniteten till verksamheten.

Kontinuiteten i undervisningen skulle ombesörjas av hjälplärare med den dubbla funktionen av stämledare i regionmusiken/Norrlandsoperan och biträdande lärare vid universiteten. Den lönenivå som kombinationstjänsten motiverar och den naturliga nedsättningen i orkestertjänstgöringen skulle göra tjänsterna så pass attraktiva att man borde kunna rekrytera verkliga toppkrafter till dessa. Överläggningar med ansvariga företrädare för landstinget har givit positiva resultat och landstingens övertagande av ansvaret för musikområdet gör tiden gynnsam för en dylik samverkan.

Samfinansieringen och utnyttjandet av utländska krafter beräknas göra utbildningen betydligt billigare än vad som är normalt i musikutbildning med i regel mycket omfattande individuell instruktion av varje elev. Samtidigt innebär konstruktionen en garanti för högsta professionella standard på lärarna.

I planerna ingår även att på sikt utveckla ett interdisciplinärt centrum för tillämpad musikvetenskap dit studier i exempelvis akustik, musikperception och musikpedagogik kan förläggas. På detta sätt utnyttjas den samlade kompetensen i universitetsmiljön bäst. En sådan utveckling kan givetvis ske först när den rent konstnärliga utbildningen är fast etablerad.

Nivå

Det sagda innebär att det naturliga är att lägga den planerade utbildningen som en tvåårig påbyggnadsutbildning på diplomnivå, alltså efter de fyra årens grundläggande musikutbildning vid någon av landets nuvarande musikhögskolor.

Tilldelningen av studieplatser på diplomnivå är allmänt omvittnat alltför liten i hela landet. Tecken härpå är att i dag 80 svenska musikstuderande bedriver studier i Sverige.

Placeringen på diplomnivå i förening med den kammarmusikaliska inriktningen, varom mera nedan, garanterar att verksamheten inte konkurrerar med någon nu existerande eller planerad musikutbildning inom landet.

Inriktning

Inriktningen i Umeå planeras bli kammarmusikalisk. På det området finns för närvarande ett tomrum, då nästan all musikutbildning i landet sker med inriktningen på blivande orkestermusiker. Den kammarmusikaliska inriktningen är också naturlig med hänsyn till det kontaktnät som byggs upp i samband med kammarmusikfestivalerna i Umeå.

Instrumentariet är alltså tänkt att omfatta stråkfamiljen: violin, viola, cello och kontrabas, därtill något träblåsinstrument och piano/cembalo, samt sång för att knyta den naturliga relationen till Norrlandsoperan. Denna konstellation ger maximal flexibilitet redan vid ett litet omfång på verksamheten.

Förutom lärare på respektive instrument är det tänkt att utnyttja även exempelvis framstående stråckkvartetter i undervisningen.

Stilistisk medvetenhet

Den normala orkestermusikern musicerar enligt en uppförandepaxis som är en kompromiss av drygt 300 års varierande musikstilar. Kammarmusik kräver mer av stilistisk medvetenhet och anpassning till musikens egenart. Detta krav blir särskilt påträngande när det gäller dels äldre musik, dels modern musik.

Den äldre konstmusiken är koncentrerad till generalbasepoken ("barocken") och dess uppförandepaxis börjar bli väl förstådd samtidigt som ett autentiskt instrumentarium har tagits fram. I träningen för stilistisk medvetenhet är tidstroget framförande av barockmusik ett viktigt led. Av detta skäl planeras verksamheten även utnyttja barockgruppsinstruktör och lärare i uppförandepaxis. Relationen till barockmusikfestivalerna i Nordmaling är här uppenbar och visar hur en större del av regionen än enbart Umeå direkt berörs av verksamheten.

Den indirekta påverkan av Norrlands kulturliv omfattar givetvis, som redan berörts, ett mycket större geografiskt omland.

Omfattning

Mot. 1988/89

Ub563

Det planerade omfånget på verksamheten bestäms av ett intag av 30 studerande per år (20 är ett absolut minimum för att gruppkonstellationen skall fungera, men 30 är säkrare, då verksamheten då inte är så kritiskt beroende av tillfälliga sjukdomsfall och dylikt). Vid tvåårig utbildning innebär det 60 studenter och lärare motsvarande 10 heltidstjänster.

Verksamheten är planerad för en försöksperiod om fyra år, varefter utvärdering bör ske. Den bör starta hösten 1989.

Hemställan

Åberopande det ovan anförda hemställs

att riksdagen begär att regeringen vid utarbetandet av budgetpropositionen för budgetåret 1990/91 beaktar vad som i motionen anförts om att starta en högre musikutbildning på diplomnivå vid universitetet i Umeå.

Stockholm den 24 januari 1989

Hans Dau (m)

Ulla Orring (fp)

Karin Israelsson (c)

